

اهداف و پیامدهای مدل آمریکایی صلح در قفقاز جنوبی با استفاده از موقعیتی که آمریکا و متحدانش با برافروختن جنگ اوکراین و روسیه به دنبال تحصیل آن هستند

تلاش آمریکا و اتحادیه اروپا جهت ایجاد صلح با قابلیت ضمانت منافع غرب در قفقاز جنوبی و مقابله با نفوذ روسیه و قدرتهای شرقی با توجه به سرعت پیچ تاریخی جهان از تک قطبی به چند قطبی تشدید شده است

به گزارش آران نیوز برای قرن ها، قفقاز که بخشی از امپراتوری روسیه و اتحاد جماهیر شوروی بود، عرصه تعامل و مبارزه بین منافع مختلف سیاسی و اقتصادی اغلب متضاد بوده است. این منطقه که در تقاطع اروپا و آسیا قرار دارد، پایگاه مناسبی برای گسترش نفوذ ایالات متحده و اتحادیه اروپا در خاورمیانه و همچنین در حوزه دریای خزر، سیاه و مدیترانه است که می تواند در نقش بیونددهنده برای این منطقه، نیز عمل کند.

بنابراین، تعجب آور نیست که ایالات متحده و اتحادیه اروپا توجه خود را به منطقه افزایش داده اند که اهداف اصلی آن افزایش چشمگیر برنامه های کمکی مختلف با هدف تشدید وابستگی جمهوری های قفقاز جنوبی به ارزش های غربی و جدایی آنها از روسیه است. به ویژه، برنامه «مشارکت شرقی» اتحادیه اروپا بر کشورهای شوروی سابق که قفقاز جنوبی نیز بخشی از آن بوده، متمرکز است. علیرغم اینکه امروزه این برنامه بسیار کمتر مورد بحث قرار می گیرد، فعالیت سازمان های اروپایی در ارتباط با گرجستان، ارمنستان و آذربایجان عاملی است که هم بر ثبات داخلی این کشورها و هم در روابط بین دولت، تأثیر می گذارد.

علاوه بر مخالفت فعال نخبگان سیاسی در واشنگتن و بروکسل با روسیه و روابط سنتی آن با قفقاز جنوبی در سال های اخیر، منافع اروپایی ها در گروه اقدامات عمل گرایانه اقتصادی است که عبارتند از توسعه بازارهای محلی، استفاده از منابع طبیعی، رفع موانع در کاربست خطوط لوله و کریدورهای حمل و نقل جایگزین مانند زنگزور، تشدید جنگ گازی اوکراین و روسیه، تقویت زیرساخت های نفوذ بر نخبگان محلی.

سیاست اروپا در محور قفقاز از برنامه های TRASECA تا مشارکت شرقی دچار تحول خاصی شده است و ویژگی های متمایز خود را در رابطه با کشورهای مختلف منطقه دارد. جهت گیری اروپایی برای کشورهای قفقاز جنوبی با سیاست خارجی چندجانبه بسیار مهم است.

در ژانویه 2001، ارمنستان به عضویت شورای اروپا درآمد که نشان دهنده تمایل این کشور برای ادغام در ساختارهای اروپایی بود. حزب مردم اروپا که در اواسط دهه 1970 تأسیس شد، یکی از شرکای مهم حزب جمهوری خواه ارمنستان بود. اما این آرزوی ایروان ریشه های تاریخی نیز دارد: ارمنستان متعلق به منطقه تمدن بیزانس بود و فرهنگ آن از بسیاری جهات به اروپا نزدیک است. مبنای دیگر مذهب مشترک مسیحی است که در قرون وسطی برای ارمنیان اهمیت زیادی پیدا کرد. از همین روی برای ایروان، ادغام با اروپا توسط دیاسپورای بزرگ ارمنی در کشورهای اروپایی تسهیل می شود.

اتحادیه اروپا شریک اصلی اقتصادی ارمنستان است، بطوریکه کشورهای اتحادیه اروپا حدود 40 درصد از گردش تجاری آن را به خود اختصاص می دهند. بنابراین، از نظر اقتصادی، ارمنستان در حال حاضر کاملاً به اروپا نزدیک است و اروپایی ها نیز این رویکرد را دارند.

همچنین دیاسپورای ارمنی در ایالات متحده احتمالاً مهمترین عامل در روابط ایروان و واشنگتن است. امروز روابط ایالات متحده و ارمنستان نسبت به روابط ارمنستان و روسیه زیاد عمیق نیست، اما در مرحله فعالی قرار دارد. ایالات متحده سالانه چندین میلیون دلار برای نوسازی ارتش ارمنستان اختصاص می دهد.

انقلاب مخملی که منجر به تغییر قدرت در ارمنستان شد، امیدهای خاصی را برای تغییر ریشه ای در سیاست خارجی ارمنستان در غرب ایجاد کرد. مهمترین ابزار برای دستیابی به این هدف استفاده از عامل مذهبی و سازمان های غیرانتفاعی بود که با کمک آنها واشنگتن و متحدانش امیدوارند ارمنستان را از روسیه جدا کنند. در مجموع، 5000 سازمان غیرانتفاعی به طور فعال در ارمنستان تحت کنترل و حمایت مالی ایالات متحده فعالیت می کنند که واشنگتن سالانه تنها از طریق برنامه های رسمی حدود 250 میلیون دلار برای حفظ آنها اختصاص می دهد. دلیل وجود سفارت بزرگ آمریکا در خاک ارمنستان، از این منظر کاملاً قابل درک است.

با این وجود؛ تاکنون هیچ تغییری در جهت گیری مقامات ارمنستان از روسیه به ایالات متحده یا اتحادیه اروپا مشاهده نشده است، اما تعداد نمایندگان واشنگتن و بروکسل که خواهان این

جایگزینی هستند افزایش شدیدی داشته است. در سال 2019، ارمنستان 60 میلیون یورو کمک بلاعوض از اتحادیه اروپا دریافت کرد. البته در مقایسه با گرجستان، مطمئناً ده ها برابر کمتر است، اما تردیدی نیست که این پول در درجه نخست صرف تبلیغات ضد روسی خواهد شد. در نتیجه، غرب بارها سیاست روسیه در قفقاز را محکوم کرده و مصرانه پیشنهاد می دهند که ارمنستان اصلاحات در سیاست خارجی، خود در راستای نزدیک شدن به غرب ایجاد کند.

ایالات متحده تمایل خود را برای بیرون راندن ارمنستان از حوزه نفوذ روسیه پنهان نکرده است و به منظور تقویت تلاش های خود، واشنگتن قصد دارد تغییراتی در کارکنان سفارت خود در ایروان ایجاد کند. با توجه به شرایط حساس کنونی، واشنگتن تصمیم گرفته است فعالیت های خود را در ارمنستان افزایش دهد. یکی از این موارد در 15 ژوئیه 2022 رخ داد که ویلیام برنز، رئیس سیا برای گفتگوهای فوری با نیکول پاشینیان، نخست وزیر ارمنستان به ایروان فرستاده شد. بلافاصله پس از سفر ویلیام برنز به ایروان، سرگئی ناریشکین، مدیر سرویس اطلاعات خارجی روسیه نیز به بانخت ارمنستان سفر کرد.

همچنین، ایالات متحده در توسعه سیاست روس هراسی که توسط دولت بایدن دنبال می شود، اقدامات خود را برای بیرون راندن روسیه از جنوب قفقاز تشدید کرده است. واشنگتن تاکید ویژه ای بر حذف حضور نظامی روسیه در ارمنستان و قره باغ دارد که به تعبیر آمریکایی مانع حل و فصل نهایی ارمنی-ترکیه و ارمنی-آذربایجانی بر اساس الگوهای آمریکایی می شود. به هر حال، طبق برنامه های واشنگتن، اگر مرزهای بین ارمنستان و آذربایجان و همچنین بین ترکیه و ارمنستان باز شود، حضور پایگاه نظامی 102 روسیه در ارمنستان، نیروهای مرزبانی روسیه و نیروهای حافظ صلح روسیه در قره باغ معنای خود را از دست می دهند و سپس ایالات متحده میتواند فشار بر خروج آنها از ارمنستان را افزایش دهد.

از این رو، واشنگتن در روابط ارمنستان با آذربایجان و ترکیه «به سبک آمریکایی» دخالت می کند. اگر به اصطلاح «معاهدات صلح» بین طرفین امضا شود، خطر درگیری مسلحانه دیگر وجود نخواهد داشت و سپس واشنگتن خواهد توانست به سمت اجرای برنامه های خود در حذف حضور نظامی روسیه در ارمنستان را پیش ببرد.